

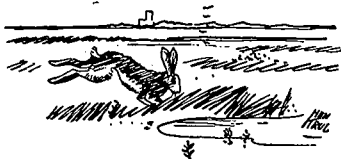
zo het verzouten van de polders op Rozenburg tegen te gaan. Het overvloedige zoete water dat dan in de Brielse Maas komt, wordt via een kanaal door Rozenburg in de Nieuwe Waterweg gespuid.

Het is zoals een jager zei: „het avontuur is weg op de Beer”. Allerlei ganzen, de brandgans, rietgans en grauwe gans zullen hun winterkwartier niet meer in de Brielse Maas zoeken.

Maar nu is er nog veel te zien op de slikken. Een vlucht lepelaars, ver van het broedgebied in de Muy op Texel, het Zwanewater of het Naardermeer, strijkt op de slikken neer. In de verte staat nog een troepje, hoog boven andere vogels uitstekend, roerloos te soezen. Het troepje op de slikken gaat voorovergebogen het water afvissen. Een zestiental lepelaars vliegt over met gestrekte halzen, een ongelooflijk mooi gezicht. Een troepje kluten maait dicht opeenlopend door het slikkerige water. Grutto's, scholeksters, eenden, waaronder pijlstaarten en krakeenden, zoeken voedsel op de slikken. Aalscholvers trekken over, troepen van honderden wulpen vliegen in golvende lijn vlak over het water. Mantelmeeuwen, tureluurtjes, reigers gaan en komen als in een levende film.

Vlak over het droogliggende slik, begroeid met zeebies, schorrekruid en zeekraal, scheren tientallen boerenzwaluwen vlak over de grond en vangen er de talloze vliegen die op de rottende organismen van het slik leven. In een plas staat een blanke bosruiter.

De Beer is in September en October het gastvrije en voedselrijke tussenstation op de grote trek van talloze vogels van allerlei soort.

Over *Centaurium umbellatum*

door Nic. Kroon te Breda

In m'n flora — een „Heukels” — vond ik van Duizendguldenkruid, *Centaurium umbellatum* (*Erythraea Centaurium*), vermeld, dat het vrij algemeen voorkomt in duinvalleien en op vochtige, grazige zandgrond. Nu is dat „vrij algemeen” een tamelijk vaag begrip, maar men zou toch verwachten, dat deze plant in de Baronie van Breda, die behalve het Noordelijke gedeelte bijna geheel uit zandgrond bestaat, vrij veelvuldig zou voorkomen. Dit is echter niet het geval. Enkele jaren geleden ontdekte ik er enkele exemplaren van nabij Chaam, maar vond haar verder nergens, hoewel ik er nogal eens naar uitkeek. Het plantje had nl. m'n belangstelling, omdat het vroeger in de geneeskunde werd gebruikt. Nu had ik de vorige zomer meer geluk... men moet er maar eens toevallig bij uitkomen. Ik vond het Duizendguldenkruid op twee plaatsen, betrekkelijk ver van elkaar, en wel onder Princenhagen en onder Rijsbergen. Alle drie keer bleef de vondst beperkt tot slechts enkele exemplaren, en het zou voor mij werkelijk een evenement zijn, als ik de planten ergens in menigte bij elkaar zag. Maar in ieder geval: Duizendguldenkruid komt voor in de Baronie van Breda! De planten stonden op vochtige, grazige zandgrond, bij Princenhage en Rijsbergen vlak bij een greppeltje.

De exemplaren, die ik vond, waren maar klein, in geen geval hoger dan 20 cm, en daar in m'n flora de hoogte wordt opgegeven tot 45 cm, meen ik wel, dat de planten op mijn vindplaatsen niet erg tierden. Ze hadden, op enige afstand gezien, zo het uiterlijk van een dopheideplantje.

We zeiden zoëven, dat het Duizendguldenkruid vroeger in de geneeskunde werd gebruikt, en kunnen er aan toevoegen, dat het tegenwoordig door sommigen nog wel als geneeskrachtig wordt beschouwd. Om de waarde, die het als geneeskruid had, kreeg het misschien z'n naam. In een handschrift van een onuitgegeven werk over *Materies Medica* van 1843, door mij genoemd in een bijdrage over *Chelidonium majus*, voorkomende in „Natura”, 46ste Jaargang No. 7, Juli 1949, komt het voor onder de naam: *Gentiana centaurium*; de plant behoort dan ook tot de *Gentianaceae*. Het wordt hier ook genoemd *Centaurium minus*. In het genoemde handschrift wordt het Duizendguldenkruid ingedeeld bij de „bittere middelen”, als onderafdeling van de Versterkende Middelen (*Roborantia*). Het manuscript vermeldt omtrent ons Duizendguldenkruid o.a.:

„Gebruikt worden de bloeiende toppen van het kruid.”

„De *Centaurium minus* bezit een bitter en oplossend beginsel, welke laatstgenoemde kracht meer dan in de Alst (d.i. Aalst of Absinth-Alsem, *Artemisia Absinthium* Kr.) en de gentiaan en in andere soortgelijke middelen voorhanden is, zodat dit middel niet slechts in verzwakking der eerste wegen, maar ook in verstopping van den onderbuik, in tusschenpozende koortsen, in geel- en waterzucht, welke uit zwakheid zijn ontstaan, teregt wordt aanbevolen.”

Men ziet, dat het Duizendguldenkruid eertijds hoog aangeschreven stond in de geneeskunde, al werd het misschien niet op één lijn gesteld met de Stinkende Gouwe.

Iets over wormen

door P. Leentvaar

Naar aanleiding van het artikel van Prof. Tinbergen over „een meeuwen-raadsel” in „Natura”, April '50, wilde ik iets mededelen van m'n ervaringen bij wormachtige organismen.

Er zijn verschillende regenwormsoorten. In de aarde leven de soorten *Allolobophora* en *Lumbricus*, die beide reageren op het trillen van de grond en dan naar de oppervlakte komen. Door deze vluchtreactie kunnen zij aan hun vijand, de mol, ontkomen. Anderzijds wordt echter door verschillende vogels van deze reactie geprofiteerd, om de wormen uit hun gangen naar boven te drijven en te consumeren.

Een andere soort is *Eiseniella tetraedra*. Dit dier leeft op de bodem van sloten, in flap, in de bedding der zandfilters van onze waterleidingbedrijven en in groten getale op de cokesbedding van rioolwaterzuiveringsinstallaties. In het laatste geval vormen ze met een andere oligochaet, *Tubifex* e.a., de zgn. fauna hydropetrica (d.z. dieren die leven op natte stenen).

Van deze soort heb ik geconstateerd, dat zij wel gevoelig is voor trillingen. Op de cokesbrokken trekken zij zich bijvoorbeeld bij verontrusting tot een kluwen samen. We kunnen ons voorstellen, dat op deze wijze de binnenste individuen van de kluwen het best beschermd zijn tegen uitwendige bedreigingen.